

Теоретичні та практичні аспекти формування й розвитку ринку земель сільськогосподарського призначення: Збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції (Херсон, 01-02 червня 2018 року). – Херсон: ДВНЗ «ХДАУ»,

ЗУБЕНКО В.В.,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри історії та теорії

національного і міжнародного права,

Херсонський державний університет

ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СПРОМОЖНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЯК БАЗОВОЇ ЛАНКИ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ

Вироблення концептуальних засад, напрямів і заходів державної політики щодо удосконалення системи територіального управління має базуватись на науковому підґрунті. У цьому контексті важливою є чітка наукова ідентифікація поняття «територіальна громада» як базової категорії реформування територіальної організації влади на засадах децентралізації.

В умовах децентралізації владних відносин в державі актуальними постають дослідження складних суспільних систем, які функціонують на основі прийняття колективних рішень і здійснення колективних дій. Це вимагає вивчення передумов здійснення ефективного управління суспільними ресурсами на місцевому рівні. Відповідно, методологічною базою удосконалення територіальної організації влади шляхом насамперед формування самодостатніх територіальних громад можуть стати положення теорії колективних дій, теорії фіскальної децентралізації, теорії соціальної самоорганізації тощо.

Вагомий внесок у дослідження теоретичних засад функціонування локальних територіальних спільностей людей зробила відомий науковець

лауреат Нобелівської премії з економіки Е. Остром. Особливістю її методологічного підходу є вивчення індивідуальних особливостей різних територіальних громад при здійсненні управління спільними ресурсами. Е.Остром ідентифікує інституції колективного використання спільної власності («громади») так: чітко визначена група індивідуальностей, яка, визначивши правила користування ресурсом, у відповідності з локальними умовами, створює довгострокові інституційні об'єднання для моніторингу використання ресурсу, вирішення конфліктів, адміністрування санкцій [1, с.134-135].

Кожен рівень влади може бути найефективнішим при наданні певного набору послуг на відповідній території. Тому доцільно виділяти «місцеві суспільні блага», «регіональні суспільні блага» та «національні суспільні блага» з визначенням їх одержувачів і джерел фінансування їх надання. Виходячи з цього твердження, при обґрунтуванні напрямів реформування територіальної організації влади на місцевому рівні доцільно спиратись на такі положення:

- місцеві громади можуть ефективно управляти суспільними ресурсами.
- якість громадського користування ресурсами залежить від особливостей кожної громади та її здатності до саморегулювання.
- результати створення суспільних благ залежать не стільки від форми власності, скільки від набору правил, які регламентують створення і використання суспільних благ. Тому формування таких передумов повинно базуватися на інституціоналізації соціальних норм громад, які є ефективними не тільки при формуванні кооперативної поведінки, але також заохочують до кооперативної поведінки в тривалій перспективі;
- децентралізація влади та прийняття рішень стає можливою і доцільною у випадку, якщо в її здійсненні зацікавлені всі учасники процесу,

інтереси користувачів суспільних ресурсів узгоджені, якість життя населення покращується [1, ст.144-158].

У контексті реалізації реформи децентралізації в Україні слід зазначити, що в розвинених європейських країнах в основі сучасного місцевого самоврядування лежить теорія вільних громад, за якою місцеве самоврядування визнається самостійним та незалежним від центральної влади інститутом. Для ефективної реалізації такого підходу на практиці необхідні певні передумови: демократичні традиції, відповідний рівень політичної культури та достатній рівень розвитку громадянського суспільства. Система місцевого самоврядування, що базується на системі територіальних громад, за цих умов характеризується наступними рисами (ознаками):

- наявність чітко усвідомлених суспільних інтересів та готовність громадян брати на себе політичну відповідальність за прийняті рішення;
- розмежування компетенцій держави і територіальної громади, за якого держава мінімально втручається у процес місцевого самоврядування;
- діяльність органів місцевого самоврядування має демократичний та прозорий характер;
- реалізується принцип субсидіарності при розподілі повноважень;
- посадові особи органів місцевого самоврядування мають спеціальну освіту та дотримуються особливої етики [2].

Таким чином, територіальну громаду можна визначити як первинний суб'єкт місцевого самоврядування, що складається з фізичних осіб, що постійно мешкають на відповідній території, безпосередньо або через сформовані ними муніципальні структури вирішують питання місцевого значення, мають спільну комунальну власність, володіють на даній території

нерухомим майном, сплачують комунальні податки та пов'язані індивідуально-територіальними зв'язками системного характеру [3, с.11-21].

Підвищення ефективності управління державою може відбуватись через адекватний розподіл повноважень між органами державної влади та місцевого самоврядування щодо здійснення їхніх публічних і господарських функцій на відповідних територіях.

Функції територіальної громади - основні напрями та види муніципальної діяльності, які виражають волю та інтереси місцевих жителів та забезпечують здійснення ними відносин з державою, її органами. Обсяг функцій територіальної громади збігається з обсягом функцій системи місцевого самоврядування.

Для формування спроможних територіальних громад важливим є їх законодавче визначення. В Конституції України територіальна громада визначена як первинний суб'єкт місцевого самоврядування. Відповідно до статті 140, місцеве самоврядування є правом територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста - самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [4]. Отже, Конституція України регулює питання місцевого самоврядування, спираючись на концептуальні положення громадівської доктрини місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. Остром, Е. Управляя общим: эволюция институтов коллективной деятельности / Е. Остром; пер. с англ. // Институт распространения информации по социальным и экономическим наукам (ИРИСЭН)" - 2016 – С. 447.

2. Каплан, Ю. Розширення компетенції місцевого самоврядування базового рівня з метою ефективного забезпечення принципу субсидіарності : аналітична записка/ Ю. Каплан // НІСД [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/MONITOR/Juni/14.htm>.
3. Батанов, О.В. Конституційно-правові проблеми територіального устрою України: доктринальні та прикладні аспекти / О.В. Батанов // Право України. - 2014. - № 9. - С. 11-21.
4. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К. : Преса України, 1997. – С. 80